

Ükski toiduvaru pole piisavalt suur, seetõttu peame toetama riigisisest toidutootmist

2025. aasta lõppes ja 2026. aasta on alanud globaalse julgeoleku kontekstis selliselt, mida ajalooraamatutes hakatakse kirjeldama kui murdepunkti.

Reeglitel ja polaarsusel põhinev maailmakord on lõppenud. Pärast teist maailmasõda üles ehitatud julgeolekuarhitektuur, mis tugines transatlantilistele suhetele, rahvusvahelisele õigusele ja riigi suveräänsuse tingimusteta austamisele, on lagunened või vähemalt kiiresti lagunemas.

Seda rõhutati korduvalt ka 2026. aasta jaanuaris Davosis toimunud Maailma Majandusfoorumi tippkohtumisel.

Uued lahendused ei ole end veel paika loksutanud. Senise kahepooluselise maailmakorra asemel ennustatakse regionaalsete liitude tähtsuse tõusu, mitmepooluselisuse teket. Suured liitlассuhted on ülevaatamisel.

Pole selget piiri põllumajanduspoliitika (toidu tootmise poliitika) ja riigikaitsepoliitika (toidu varustuskindluse tagamise poliitika) vahel

Vaata lisaks
[Toidu varustuskindluse strateegia 2023+](#)

Toidujulgeolek

tähendab, et kõigil inimestel on igal ajal füüsiline, sotsiaalne ja majanduslik juurdepääs piisavale, ohutule ja toitvale toidule, mis vastab nende toidueelistustele ja toitumisvajadustele, et elada aktiivset ja tervislikku elu

Toidu varustuskindlus

riigi funktsioon tagada elanikkonna toiduga varustus kriisis ulatuses, mis on vajalik elaniku esmavajaduse rahuldamiseks (peab olema tagatud nii tsiviilkriisi kui sõja ajal)

Toidu tarneahel

see hõlmab toidu esmatootmist, töötlemist, jaekaubandust ja neid ühendavat logistikat ja laondust

Isevarustus

näitab, kui suures mahus katab siseriiklik toidu tootmine tegelikku tarbimist toiduainete gruppide kaupa

Joonis: toidusektoriga seotud peamised mõisted

Vaata lisaks:

[toidu varustuskindluse strateegia 2023+](#)

Toidujulgeoleku kontekstis tähendab see eelkõige seda, et pikad tarneahelad on haavatavad; toitu ja energiat kasutab meie idanaaber relvana juba praegu. Näiteks rünnatakse Ukraina murdmiseks tsiviilkaubasadamaid ja seal asuvaid välisriikide kaubalaevu, blokeeritakse mereteid ja kaubatarneid, sealhulgas viljatransporti, mis on Ukraina üks olulisi sissetulekuallikaid. Sarnaseid näiteid on ka tuua ka teistest maailma piirkondadest. Isegi kui riik ei ole ise vahetu vaenutegevuse sihtmärk, võib aastaid purunematuna tundunud tarneahel katkeda.

Kuigi saame endiselt toetuda ja panustada Euroopa Liidu siseturule, siis julgeolekuohud võivad meid sellest periooditi välja lõigata. Seetõttu peame kiiresti ja jõuliselt looma Eestis kohapeal toimiva ja eelkõige toimepideva süsteemi, mis suudaks rahvast ära toita ka pikema kriisi ja isoleerituse ajal.

Meie isevarustatust ja tootmise struktuuri vaadates võib väita, et isolatsioonis suudaksime toita oma rahvast piisavas mahus, päriselu muidugi nii lihtne ei ole, sest pikkade julgeolekukriisidega kaasnevad lisaks füüsilisele isoleeritusele ka tõsised häired elektriga varustamises ja teiste elutähtsate teenuste toimimises. Selleks peab valmis olema ka toidu tootmisel ja jaotamisel.

Eelmisel aastal andsime koos jaekaubandusettevõtetega ja ASiga Eesti Varude Keskus suure panuse kriisikindluse tagamisse. Nüüdseks on üle Eesti juba loodud üle 80 toimepideva nn **kriisipoe**, mis suudavad tegevust jätkata ka pikaajaliste elektrikatkestuste korral ja kus pangakaardiga saab toidu eest tasuda ka siis, kui andmesideühendus pangaga puudub. Kriisipoodide loomise protsess jätkub. 2026. aasta lõpuks oleme saavutanud meile valitsuse poolt seatud eesmärgi – 110 toimivat kriisipoodi – ning jätkame ühiselt selle ahela kriisikindluse parandamist.

2026. aastal ootab ees pikk protsess – **tööstuste toimepidevuse tõstmine** samade põhiohtude vastu. Eestis peab toidutoomine piisavas mahus säilima nii elektrisüsteemi saartalituse kui ka raskete ja pikaajaliste häirete korral. Selleks on vaja nii autonoomseid energialahendusi kui ka piiriülesest kaubavahetusest sõltumatute varude suurendamist. Riskid on väga suure mõjuga (ehkki mitte tingimata võrdse esinemistõenäosusega) ning vajavad maandamist. Samuti on need riskid väljumas ettevõtja äririskidest, mis tähendab, et riik peab nende maandamisse oluliselt rohkem panustama. Riigil endal pole ei piimafarmi ega juustutehast; ometi vajame seda, et need kriisis toimiksid.

Kriisivalmiduse tõstmiseks oleme alustanud regionaalse kriisikoostööga esmalt Lätis ja Leeduga. Toidu väärtusahelad on piirideülesed ning kriisis tuleb tagada toidu liikumine ühest ahela osast teise ka siis, kui piim lüpstakse Eestis, tehakse juustuks Lätis ja müüakse maha Leedus.

Samuti oleme käivitanud **välise toiduabi** saamise protsessi olukorraks, kui kõik mainitud lahendused on end ajutiselt ammendanud (tootmine seisab; otsas on kommertsvarud, kodused varud ning riigivarud). Toidu liikumine inimesteni peab olema tagatud seni, kuni tootmis- ja tarneahel seda ülesannet taas täita suudab.

2025. aastal panime paika **riigi toiduvarude kasutusele võtmise protsessi**, sealhulgas teabekanalid, näitajad, otsustuspunktid. See tagab selguse, millisel hetkel me teame, et on aeg võtta kasutusele riigi tegevusvaru, ning selle, kuidas me seda teeme – kes vastutab mille eest. Sel aastal harjutame kogu protsessi õppuse käigus päriselt läbi, reaalse kauba jõudmisega inimesteni. Teeme seda koos ASiga Eesti Varude Keskus.

2025. aastal toimus esmakordne toidu jaekaubanduse tarneahela kriisikindlusele keskendunud lauaõppus „Paindlik ahel“, mille eesmärk oli hinnata riigi ning kriisipoodide ja jaekettide koostöös toidu kättesaadavuse tagamise võimalusi hübriidsõja tingimustes ning eskaleerivas julgeolekuolukorras. Õppus andis esimest korda tervikliku ülevaate jaekaubanduse toimepidevust mõjutavatest kitsaskohtadest ning lõi aluse edasiseks koostööks ja regulatiivsete lahenduste arendamiseks.

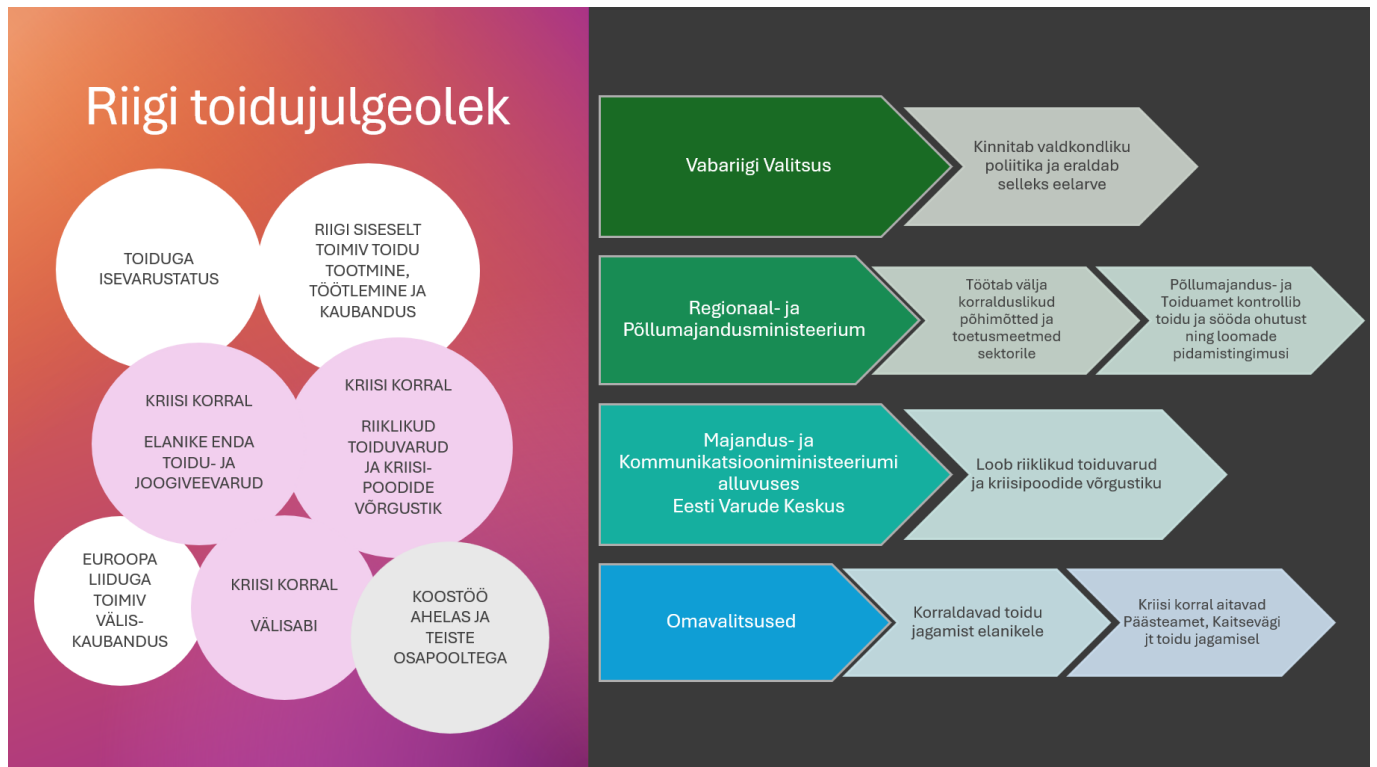
Õppus võimaldas ettevõtjatel paremini tunnetada oma haavatavusi sellises stsenaariumis ning luua neile reageerimiseks parem valmidus. Riigi poole pealt õppisime, et oluline on pidev suhtlus ja teabevahetus ettevõtjatega ning et ettevõtjad on oodatust paindlikumad erakorralistes olukordades uusi lahendusi kasutusele võtma. Samuti tõdesime, et põhilised suured riskid on vedelkütuse kättesaadavus, mõnes ahela lülis ka andmeside ja elektrivarustuse toimimine. Päris palju oli juba tehtud ettevalmistusi sarnasteks kriisideks.

Kohalike omavalitsuste suunalistest tegevustest toimus toiduvaru kasutuselevõtu skeemi tutvustus koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumiga; kaasatud olid ka Sisekaitseakadeemia, AS Eesti Varude Keskus ja Päästeamet. Protsessi tutvustati kohalike omavalitsuste esindajatele kõigis Päästeameti nelja piirkonna regionaalses kriisikomisjonis, samuti Kagu-Eesti kriisiseminaril.

Kriisis on kohalikel omavalitsustel kandev roll andmete kogumisel ja edastamisel, kui nende territooriumil on näiteks ulatusliku evakuatsiooni tõttu oluliselt suurenenud inimeste hulk ja olemasolevad toiduvarud on ammendumas. Sellises olukorras toiduvaru kasutuselevõtu protsessi algatamiseks edastavad nad vajaliku teabe ja käivitub protsess, mille viimane etapp ehk toiduvaru jagamine on kohalike omavalitsuste endi korraldada.

Toidu varustuskindluse tagamine on jätkuv strateegiline tegevuste jada, mis tugineb **toidu varustuskindluse strateegias** kirja pandud ohtude maandamiseks vajalikule tegevuskavale.

Inimeste toiduga tagamist pikas kriisis ei ole võimalik saavutada ilma kohapealse tugeva tootmiseta. See tähendab, et toidujulgeolek toetub elujõulisele ja toimepidevale kohalikule põllumajandusele ja toidutööstusele. Ükski toiduvaru ei ole nii suur ja ükski välisabi lõpuni nii kindel, et seda fakti saaks ignoreerida. Seetõttu tuleb toidutootmise toetamist suunata ja suurendada. Eelmise aasta tasemele jäämisest ei piisa ja riigipoolse toetuse vähendamine paneks ohtu kogu rahva kriisivalmiduse.

Joonis: riigi toidujulgeoleku tagamine ja rollid

Viimati uuendatud 07.04.2026